

OHJE NAUTOJEN LANTAISUUDEN VÄHENTÄMISEKSI

Nautojen puhtaus on tärkeää sekä eläinten hyvinvoinnin että elintarviketurvallisuuden kannalta. Hyvää lypsyhygieniää on vaikea ylläpitää ja ulosteperäisten bakteereiden joutumista maitoon vaikea välttää, jos lypsylehmät ovat likaisia ja lantaisia. Likaisia eläimiä ei voida teurastaa siten, ettei niiden pinnalla olevia taudinaiheuttajia päätyisi myös lihaan. Eläinten lantaisuus on monen taustatekijän summa. Seuraavien tekijöiden on oltava kunnossa, jotta eläimet pysyvät puhtaina.

1. Riittävästi tilaa

Ahtaus on tutkimusten perusteella tärkeimpiä likaantumista aiheuttavia tekijöitä. Lypsylehmien makuuparsien tulee olla oikein mitoitettuja ja parsinavetoissa kytkyiden oikein säädettyjä siten, että ne mahdollistavat lehmien mahdollisimman normaalit makuulle meno- ja ylösnousuliikkeet. Pihatoissa tulee olla vähintään yksi makuuparsi jokaista lehmää kohti. Isoilla sonneilla tarvitaan rakolattialla vähintään 2,5 m², mutta mieluiten yli 3 m² karsinatilaa sonnia kohti. Kuivikepohjilla esimerkiksi kylmäpihatoissa tarvitaan tilaa vähintään 5 m², mieluummin yli 7 m² eläintä kohti.

2. Riittävä ja oikein toteutettu kuivitus

Hyvin kuivitetut karsinat ja parret lisäävät eläinten puhtautta. Kuiviketta on käytettävä riittävästi ja isoissa tuotantoyksiköissä se tulee voida levittää koneellisesti ja riittävän usein, jotta eläimet tottuvat kuivitustapahtumaan. Kostealla säällä lisääntyvä kuivitustarve tulee kylmäpihatoissa ottaa huomioon jo ennakolta. Parhaiten toimivat kuivikkeet, joissa on riittävästi sekä hienoa kosteutta imevää ainesta, kuten turvetta, ja lisäksi karkeampaa ainesta, kuten silputtua olkea. Vettyneet kestokuivikepohjakarsinat pitää tyhjentää mahdollisimman pian ja kuivitella uudestaan. Kuivikkeen tarvetta voidaan vähentää lisäämällä eläinten käytettävissä olevaa pinta-alaa ja puhdistamalla ruokinta-alue säännöllisesti. Hyvänä vuonna kuiviketta tulee hankkia puskurivarastoon.

3. Riittävä ja oikein säädetty ilmanvaihto

Riittävä ilmanvaihto ja kosteuden poisto ovat keskeisiä tekijöitä eläinten puhtauden kannalta. Suuri eläintiheys lisää ilmanvaihdon tarvetta, ja riittämätön ilmanvaihto johtaa kosteuden lisääntymiseen ja tiivistymiseen pinnoille. Raskas, tunkkainen ilma on merkki huonosta ilmanvaihdosta.

Navetoissa tulisi olla mahdollisuus poistaa ilmaa noin 50 m³ tunnissa sataa elopainokiloa kohti. Ilmanvaihdon tehoa tulee voida lisätä lämpötilan noustessa. Minimi-ilmanvaihdon on syytä olla 20-50 % maksimitasosta. Vetoa tulee välttää.

Tuloilmaluukut on säädettävä poistomäärän mukaisesti. Niitä tarvitaan 1,2 cm² poistuvaa ilmakuutiometriä kohden. Automaattinen säätö on herkin. Käsikäyttöisissä järjestelmissä voisi olla esim. kolme asentoa: kesällä luukut täysin auki, nollakeleillä puoliväli ja pakkasilla minimirako. Luukkuja ei suljeta pakkasillakaan, vaan säädetään siten, että ilma vaihtuu aina riittävästi.

4. Lisälämmitys

Vain lypsylehmät tuottavat riittävästi lämpöä tuottamansa kosteuden sitomiseksi. Vasikkakasvattamoissa ja lypsylehmanavetoiden vasikkaosastoissa tulee käyttää lisälämmitystä, jotta minimi-ilmanvaihto kosteuden poistamiseksi voidaan taata. Käytännössä hyväksi keinoksi on osoittautunut esimerkiksi vesikeskuslämmitys ja kasvattamon ulkoseinillä olevat putki- tai

levymalliset lämpöpatterit. Pikkuvasikoille saadaan hyvät olot ”kaksi-ilmastokarsinoissa”, joissa kiinteän makuualueen takana olevan patterin yläpuolelle tehdään katos.

Kattolämmityselementit ovat eläinten kannalta hyvä ratkaisu, ja niillä voidaan ohjata eläimiä makaamaan haluttuun paikkaan. Erilaisten puhaltimien etuna on monipuolisuus ja siirrettävyys, mutta haittapuolena niiden aiheuttama veto ja tulipaloriski. Jo rakennuksen suunnitteluvaiheessa vasikoiden kiinteäpohjaisille makuualueille on syytä suunnitella lisälämmitysmahdollisuus, esim. lattialämmitys.

5. Ruokinta ja lannan koostumus

Riittävä kuidun saanti on tärkeää eläinten puhtaanapidon kannalta. Lannan tulee olla kuin löysää puuroa, joka lässähtää maahan jättäen kasaan eräänlaiset ”vuosirengaat”. Tätä löysempi lanta aiheuttaa likaantumista ja on merkinä pötsin toiminnan häiriöistä. Pötsin häiriöalttius lisääntyy väkirehuprosentin kasvaessa. Märkä säilörehu, runsas väkirehumäärä ja märän perunarehun runsas käyttö lisäävät eläinten likaantumisriskiä. Rehun huono säilönnällinen laatu tai liian pitkäkertainen rehu voi johtaa siihen, että eläimet repivät rehun jalkoihinsa, jolloin rutiläpalkkien raot tukkeutuvat.

6. Karvanleikkuu ja eläinten puhdistaminen

Lyhytkarvaisiin eläimiin lanta ei tartu. Toimivat käsittelytilat mahdollistavat karvojen leikkuun, joka tulee tehdä vähintään hännästä, selästä ja lypsylehmille utareesta. Karjarahjan asentaminen lypsykarjapihattojen ohella myös teuraskypsien eläinten karsinaan on melko vaivaton tapa huolehtia teuraiden puhtaudesta. Jos lantaisuutta kaikesta huolimatta esiintyy, on eläimet puhdistettava.

7. Rauhalliset ja tasakokoiset eläinryhmät

Tutkimusten mukaan vakiintuneet eläinryhmät ja sopiva eläintiheys pitävät karsinat parhaiten puhtaina. Eläinten yhdistelyyn ja liian suureen ryhmäkokoon voi liittyä levottomuutta, joka johtaa eläinten likaantumiseen. Hoitajan on huolehdittava ryhmien tasaisuudesta ja vältettävä niiden sekoittamista. Lypsylehmiksi kasvatettavat lehmävasikat on hyvä totuttaa makaamaan kiinteällä alustalla parressa, jotta ne eivät myöhemmin makaisi rutilälattialla.

8. Tasainen veden saanti

Epätasainen veden saanti lisää veden roiskimista karsinoihin ja parsiin, jolloin eläimet likaantuvat helpommin. Tämän estämiseksi on huolehdittava sekä riittävän tasaisesta paineesta putkistossa että juomakuppien ja -nippojen toimivuudesta. Juomaveden esilämmittämisestä voi olla hyötyä, sillä hyvin kylmä vesi aiheuttaa roiskuttamista.

Koottua materiaalia nautojen lantaisuuden ennaltaehkäisystä ETT:n nettisivuilla:

www.ett.fi / Terveystenhoito / Nautaterveydenhuolto / Ohjeet